

говорити про більшу міру орієнтації Росії, ніж України, та й то у наш час, вочевидь, Росія виглядає більш європейською країною, ніж Туреччина, яка претендує на членство в ЄС.

Отже, можна удосконалити і спростити визначення цивілізації, запропоноване Т. Воропаєвою. Перелік "спільні соціонормативні принципи надетнічного рівня, подібні етико-релігійні системи, фундаментальні основи ментальності, основоположні ідеали й базові цінності" можна скоротити. Спільна життєдіяльність є ознакою будь-якої людської спільності. Погоджуючись у цілому із її визначенням цивілізації, але з урахуванням вагомості геополітичного чинника у її цивілізації, пропонуємо дещо скоротити та узагальнити її визначення – розглянути *цивілізацію як макрокультурну спільність суб'єктів (країн, народів, націй, держав), що має певну цілісність, зумовлену основними чинниками формування, історією розвитку, специфікою географічного положення та чинними в її межах господарсько-економічними, політико-правовими і соціокультурними процесами.*

Список використаних джерел

1. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. [Пер. з фр. Г. Філіпчук] / Фернан Бродель. – У 3-х т. – К.: Основи, 1997.
2. Валлерстайн І. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация / Иммануил Валлерстайн. – М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. – 176 с.
3. Воропаева Т. Українство в європейському цивілізаційному просторі: теоретико-методологічні засади дослідження / Тетяна Воропаева // Українознавчий альманах. – 2013. – № 11. – С. 79–83.
4. Воропаева Т. Українство в цивілізаційному ракурсі / Тетяна Воропаева // Українознавчий альманах. – 2012. – № 8. – С. 9–13.
5. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – Л.: Гидрометеиздат, 1990.
6. Данилевский Н. Я. Россия и Европа: взгляд на культурные и политические отношения Славянского мира к Германо-Романскому / Н. Я. Данилевский. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского университета – Глаголь, 1995.
7. Дилигенский Г. Г. "Конец истории" или смена цивилизаций? / Г. Г. Дилигенский // Вопросы философии. – 1991. – №3. – С. 33–36.
8. Ильин И. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм / Илья Ильин. – М.: Интрада, 1996. – С. 154–175.
9. "История". Издательский дом "Первое сентября" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://his.1september.ru/article.php?ID=200300801>.

А. Мостяев, канд. филос. наук, ст. науч. сотр.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Киев, Украина)

ЕВРОПЕЙСКАЯ ЦИВИЛИЗАЦИЯ И МЕСТО В НЕЙ УКРАИНЫ

В статье систематизированы основные подходы к определению цивилизации, осуществлено критику организмистского и редукционистского подходов к ее определению. Автор разрабатывает системный подход к изучению цивилизаций, впервые выделяет измерения и 5 критериев ее определения. В соответствии с этим установлено место Украины в европейской цивилизации.

Ключевые слова: организм, цивилизация, европейская цивилизация, системный подход, метанарративные тексты

O. Mostyayev, Phd, Senior Researcher
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

EUROPEAN CIVILIZATION AND THE PLACE OF UKRAINE IN IT

The article systematically presents the main approaches to the definition of civilization by criticizing organismic and reductionist approaches to its definition. The author develops a systematic approach to the consideration of civilization, for the first time identifies its dimensions and five criteria for its definition. According to it the position Ukraine in European civilization is determined.

Key words: Organism, Civilization, European Civilization, Systems Thinking, Meta-narrative texts.

УДК 101:14(477)

10. Конча С. Місце України серед цивілізацій світу / Сергій Конча // Українознавчий альманах. – 2013. – № 11. – С. 95–103.
11. Крылов В. Ю., Морозов Ю. И. Кибернетические модели и психология / В. Ю. Крылов, Ю. И. Морозов. – М.: Наука, 1984.
12. Матях В. Український цивілізаційний процес раннього нового часу в наукових проєктах Інституту історії України НАН України / Валентина Матях. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 2011.
13. Мостяев О. Визначення місця українства у світовому цивілізаційному процесі / Олександр Мостяев // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8. – С. 20–25.
14. Мостяев О. Етапи цивілізаційного процесу в Україні: особливості періодизації / Олександр Мостяев // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Українознавство". – 2012. – Вип. 16. – С. 4–10.
15. Мостяев О. Світ як затриманий розпад: Роздуми щодо еволюції відкритих систем / О. Мостяев. – К.: "МП Леся", 2004.
16. Мостяев О. Українство у цивілізаційному процесі: особливості поширення європейських впливів / Олександр Мостяев // Українознавчий альманах. – 2013. – Вип. 11. – С. 45–50.
17. Общность // Большой энциклопедический словарь. – М., 2002.
18. Пархоменко И.Т., Радугин А.А. Культурология в вопросах и ответах. – М.: Центр, 2001.
19. Перегудов Ф.И., Тарасенко Ф.П. Введение в системный анализ / И. Т. Пархоменко, А. А. Радугин. – М.: Высшая школа, 1989.
20. Протасов В.Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства. Вопросы и ответы / В.Н. Протасов. – М.: Новый Юрист, 1999. – 240 с.
21. Система // Большой Российский энциклопедический словарь. – М.: БРЭ, 2003. – С. 1437.
22. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії: Пер. з англ. У 2-х т. / Арнольд Дж. Тойнбі. – К.: Основи, 1995.
23. Флиер А. Я. Культурология для культурологов: Учебное пособие / А. Я. Флиер. – М.: Академический проект, 2000. – 496 с.
24. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Самюэль Хантингтон. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
25. Членов М. А. Еврейство в системе цивилизаций (постановка вопроса) / М. А. Членов // Диаспоры. – 1999. – № 1. – С. 34–56.
26. Шабров О. Политическое управление / Олег Шабров. – М.: Интеллект, 1997.
27. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории [Пер. с нем.] / Освальд Шпенглер. – Т. 1. Гештальт и действительность. – М.: Мысль, 1993; Т. 2. Всемирно-исторические перспективы. – М.: Мысль, 1998.
28. Штомпка П. Социология социальных изменений [Пер. с англ. под ред. В. А. Ядова] / Петр Штомпка. – М.: Аспект Пресс, 1996.
29. Melko M. Nature of Civilizations / Matthew Melko. – Boston: Porter Sargent, 1969.

Надійшла до редколегії 26.02.14

І. Грабовська, канд. філос. наук, ст. наук. співроб.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНЕ НАПОВНЕННЯ КАТЕГОРІЇ "УКРАЇНСТВО"

Аналізується змістовне навантаження категорії "українство" як основного поняття в категорійно-поняттєвій системі сучасного українознавства. Прослідковується процес наповнення та зміни смислів, що вкладались у поняття "українство" в різні історичні часи. Аналізується сутнісне, філософське та світоглядне навантаження цієї категорії в сучасній українознавчій науці.

Ключові слова: категорія, українство, філософія, світогляд, сучасне українознавство.

Фундаментальну науку важко уявити без розвинутого понятійно-категорійного апарату. Українознавство належить до фундаментальних наук. Для вироблення повноцінного категорійного апарату українознавчого аналізу необхідно звернутися до розгляду насамперед теоретичного напов-

нення та змістовного навантаження найбільш універсального для визначення науки поняття "українство". В даному випадку з позицій філософсько-світоглядної методології.

Для дослідження українства як цивілізаційного чинника серед важливих характеристик категорій має зна-

чення розуміння їх темпоральності. Адже "всі категорії є категоріями історичними, так що не існує і не може існувати якої-небудь однієї незмінної системи категорій, даної раз і назавжди. У зв'язку із розвитком мислення та науки виникають нові категорії..., а старі наповнюються новим змістом. Будь яка категорія в реальному процесі людського пізнання, в науці існує лише в системі категорій і через неї" [8].

Не менш суттєвим для аналізу феномена українства є розуміння процесуальності розвитку явища та відповідної йому категорії. У світі немає нічого остаточно завершеного. Усе переходить у все, а розвиток існує як певний напрямок зміни явища чи об'єкта, як рух від старого до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого. І в такому розумінні сам принцип розвитку має велике як методологічне, так і філософське значення.

Сутнісне наповнення категорії "українство" розкривається через аналіз цього феномена в історичній ретроспективі та постійному переосмисленні. Розробка проблематики історичного та змістовного наповнення категорії "українство" на сьогодні представлена певним корпусом текстів. Але проблема і надалі вимагає поглибленого вивчення. Так, наприклад, ще на початку XIX ст. українство означало любов до українського фольклору, побуту, пісні, традицій загалом та намагання їх зберегти і вивчати. А вже наприкінці XIX-початку XX ст. поняття "українство" асоціювалось із українським національним рухом чи описувало свідому настанову на вибір українськості як життєвої позиції.

Один із найвідоміших українських політичних, громадських діячів та непересічний мислитель М. Шаповал зазначав: *"Українство, як рух до національного відродження (виділ. – І.Г.), є явищем творення на певному територіальному просторі замість несвідомої маси нового колективу, нації, національного суспільства. Всі процеси цього руху з соціологічного погляду не досліджені, не систематизовані, не синтезовані"* [11, с. 10]. Аналізуючи причини поразки національно-визвольної революції першої чверті XX ст. М.Шаповал зазначає, що українство як свідомий рух за українську незалежність, або як би ми зараз сказали за "українську Україну", набуло нової якості в революційний період.

Розуміння українства як українського національно-визвольного руху особливо чітко простежується за роботами класика української історичної думки М. Грушевського. Наводимо широко розгорнуту цитату із його статті "Українці". Вона була написана російською мовою і побачила світ вперше у Петербурзі у 1910 році. В статті автор висловлює своє бачення ситуації з українством внаслідок гонінь з боку російського імперського режиму. М. Грушевський пише: "Але цими гоніннями вбити українство не вдалося. ...Рух політичної української думки безперервно тривав за весь час гонінь, яким вона піддавалась з боку старого режиму Росії, і в результаті українство розвивалось лише у ще різкішій опозиції до цього режиму. Однак широкому розвитку українства не могло бути місця в таких умовах. Заборони і гоніння перегороджали доступ української книги до широких народних мас російської країни, прирікаючи їх на темноту, оскудіння і виродження. ... Шкода була величезна і, звичайно, абсолютно не усунена простим, паперовим, скасуванням страшного указу 1876 р. Стара система пригноблення живе, і природні шляхи розвитку українства майже так само закриті для нього й зараз, як і до цього скасування" [5, с. 319–320].

Про політичне навантаження категорії "українство" у М. Грушевського можемо говорити з повним правом, оскільки він писав наступне: "...органічно чи, точніше сказати – історично – склалась політична програма су-

часного українства: децентралізація, національно-територіальний автономізм, федералізм, найширша участь народу в управлінні" [5, с. 323].

В статті "Українці" знаходимо і визначення самим М. Грушевським українства: *"Українство – прогресивне, демократичне, соціальне українство, що є вираженням устремління свідомої частини українського суспільства, це не теорема, довільно вигадана якоюсь купкою людей, але органічний результат історичного процесу, логічний висновок із історичних умов українського життя і фактів його сучасних відносин"*(виділ. – І.Г.) [5, с. 335].

Як бачимо, тут "схоплено" процесуальність, історичність та світоглядну визначеність поняття "українство". Таке розуміння залишається важливим моментом при виявленні змістовного навантаження категорії "українство" і сьогодні.

Отже, у багатьох працях українських мислителів XIX ст., першої та навіть другої половини XX ст. (в основному – в діаспорі) термін "українство" часто використовувався не для означення людності чи певної спільності, тобто, не в "чисто" антропологічному розрізі, а для характеристики цілого національно-визвольного українського руху, або відповідного світогляду окремої особистості чи групи. Проте, чіткого розведення понять не існувало. І в літературі знаходимо під означенням українство як національно-визвольний рух, українськість як життєва позиція, так і співпадіння з поняттям українці як народ та нація.

Так В. Винниченко писав про "українство": "...історія показала українству всю безплідність, усю шкодливність і навіть злочинність намагання убити відродження української нації в неприродні для неї, огидні її соціальним прагненням форми" [2, с. 497]. Як бачимо, тут мова йде про українську націю в цілому та українське суспільство. Таке розуміння категорії "українство" перегукується із його трактуваннями у працях деяких сучасних дослідників. Наприклад, С. Грабовський розуміє *під українством сукупність таких феноменів, як українська нація, українська держава, українська людина* (виділ.- І.Г.). Цими проблемами переймалися чимало видатних особистостей: від політичних діячів та літераторів до науковців. "...знайти шлях усталення українства як такого... робили всі, кого ятрять подібні проблеми – від Володимира Винниченка, Дмитра Донцова й Миколи Скрипника до Івана Дзюби, Оксани Забужко й Вадима Скуратівського" [4, с. 191].

Нерідко в роботах Винниченка та багатьох авторів тієї доби зустрічаємо вираз "його українство". Він описує свідому настанову особи щодо українського питання. Сьогодні подібне вживання даного поняття загалом не припускається, натомість вживається термін "українськість".

У сучасній українознавчій науці існує дещо відмінне від вище наведених розуміння "українства". Змістовне наповнення категорії українство передбачає насамперед розуміння його як певного явища, до того ж загальноцивілізаційного. *"Українство* (як загальноцивілізаційний феномен) – це збірне поняття, що охоплює і етнічних, і політичних українців, а також представників української діаспори. Системоутворюючим фактором буття українства як великої соціальної групи є українськість в її етнічній, культурно-мистецькій, громадянсько-політичній та інших формах" [10, с. 16].

І далі: "Під поняттям *"українство"* нами розуміються українці не тільки як автохтонний етнос, що обіймає певні терени від найдавніших часів до сьогодні, а і як світовий феномен (включаючи українців, що проживають в понад 60 країнах світу і не втратили своєї національно-культурної ідентичності). Таке розуміння понят-

тя включає і численну українську діаспору... Подібний підхід дозволяє вирішити важливе питання, – а як бути із етнічними поляками В. Липинським та В. Антоновичем, росіянами Д. Донцовим та М. Скрипником, татариним А. Кримським та іншими етнічними неукраїнцями, що зробили вагомий внесок у розбудову української науки, посилення національної самосвідомості, особисто пов'язавши свою долю з українською нацією? Себто, поняття "українство" має врахувати наявність значної кількості українців іншоетнічного походження" [10, с. 18].

Таким чином, насамперед під українством розуміється збірне поняття. В антропологічному сенсі воно означає всю ту сукупність "мертвих, живих и ненароджених земляків наших" (Т. Шевченко), тобто українців як окремих індивідів, які жили колись на землі, живуть сьогодні в Україні та у всьому світі за її межами, та тих, хто буде жити і визнавати себе українцем. Отже, до українців належать всі ті, хто, як писав М. Грушевський, "зроду українець", хто визнає себе українцем в Україні та за її межами. А також ті, хто населяє країну Україна, є громадянином цієї держави, але не визнає себе за українця (Грушевський М. "Хто такі українці і чого вони хочуть?"), тобто, мова йде про політичних українців, або ж суб'єктів політичної (модерної) нації, якою сьогодні і є українська нація. Тепер ця нація зорганізувалась у незалежну самостійну демократичну державу при всіх "але" і "проте" непростого процесу становлення української державності.

У такому потрактуванні категорії "українство" особливого значення набуває розуміння сутності поняття нації та національного. Сьогодні існує принаймні дві активно діючі концепції нації: етнічної нації та політичної нації. До того ж, як стверджує А. Петрушкевич, "...в українській культурі... розвинулися дві форми патології прояву національної свідомості: її атрофія та гіпертрофія. "Лікування" їх можливе за умов... "відповіді на виклики" у вигляді побудови власного міцного політичного об'єднання – національної держави. Архетипи культурного несвідомого є формою, головною властивістю якої є власне сама можливість наповнення відповідно до умов існування його носіїв. Якщо змінюються обставини, то очевидно, повинен змінитися й зміст наповнення. Основна проблема полягає у тому, щоб віднайти необхідні механізми зміни" [9, с. 12].

С. Грабовський наполягає на тому, що концепція нації як такої "знімає" (у гегелівському розумінні – прим. І. Грабовської) всі протиріччя витворених штучно концепцій нації, як то: культурна нація, етнічна нація, політична нація, етно-політична нація. Оскільки само визначення та розуміння феномену нації всотує в себе її визначення як культурної з етнічним підґрунтям, політичної, а також повинно враховувати і економічну та геополітичну підстави національного будівництва, і, безумовно, також становлення та розвиток громадянського суспільства. Можливо, врахування останнього фактору сприяє виробленню сьогодні в українській соціогуманітаристиці нової концепції нації – громадянської нації.

Звичайно, всі ці концепції виникають як відповідь на конкретний історичний виклик. "Йдеться про те, якою має бути українська нація, котра знаходиться у процесі свого усталення, на яких підвалинах повинне базуватися націотворення і соціотворення в незалежній Україні. (Адже нація не існує інакше, як система певних соціальних груп, а соціальна система знаходить свою цілісність в нації; у зв'язку із цим неприпустиме протиставлення національної ідеї і громадянського суспільства як феноменів начебто несумісних, між якими слід робити вибір)" [4, с. 192].

Надзвичайно важливим для сутнісного наповнення змісту категорії "українство" є розуміння її як державо-

творчого чинника. В цивілізаційному аспекті процес оформлення спільного європейського цивілізаційного простору сьогодні не лише не відкидає національну державність як даність, а фактично підтримує її. Базові документи Європейського Союзу задекларували культурне і національне різноманіття умовою спільного європейського розвитку.

Націоналізм в Європі не зник наприкінці ХХ ст. Прогнози чималої кількості аналітиків не справдились, – стверджує Д.М. Шевчук. Навпаки, в сучасному світі націоналізм набуває нової сили та нових форм вираження [13, с. 30].

С. Гантінгтон провіщає близький "занепад Європи", вірніше, західної цивілізації в цілому. І в недалекому майбутньому європейська цивілізаційна ідентичність втратить першість у світі, поступившись цивілізаційній плуральності, з перевагою в основному незахідних цивілізацій [3]. Проте сьогодні ми живемо у світі з домінуючою прозахідною орієнтацією як найбільш перспективною. "Західність" є ідеалом, "...до якого прагнуть майже усі мешканці нашої планети. Західний стиль життя – багатий та комерціалізований, насичений полотноми Рембрандта та Пікасо, озвучений віденськими класиками та одягнений у "європейський одяг", тобто стиль життя обмеженої соціальної страти, що мешкала на невеликому клаптику землі – став мірилом цивілізованості. "Західність" була і залишається расово конотуваним терміном, що продовжує переконувати, ніби світ ніколи не буде "вільним", "відкритим" чи демократичним, якщо він не буде європеїзований" [6, с. 145].

Сучасна Україна знаходиться у складному становищі. Вона фактично означає собою межі західної цивілізації. Аналізуючи цю непросту українську реальність, дослідники все ж вбачають у такому становищі країни і позитивні моменти [1, с. 17].

Всі непрості трансформації українського соціуму відбуваються до того ж на фоні певної "переломності" сучасного існування людства як глобальної єдності.

Теоретична вербалізація всіх вище означених непростих процесів за участю українства відбувається у категорійно-поняттєвому просторі соціогуманітаристики та українознавства зокрема. Як відомо, кожна категорія є поняттям, але не кожне поняття "піднімається" до рівня категорії. Категорійність поняття "українство" є фактичним утвердженням та засвідченням певного завершення процесу становлення спільного українського "Ми" як цілісності і відмінності від інших подібних національних "іншостей".

Юрій Шерех (Шевельов) писав про непростий процес витворення спільного українського "Ми". Воно не лише механічно, а й на глибинно-культурному рівні мало би складатися з "ми" діаспори та "ми" України [12, с. 20].

Визначення категорії "українство" невід'ємне у світоглядному плані від роздумів щодо самої українознавчої науки. Не лише тому, що українство є її предметом, але і саме через світоглядне навантаження цього поняття.

Цікаву думку висловив професор Я.С. Калакура щодо місії сучасного українознавства: "Нині жодна галузева наука – історія, філософія, правознавство, етнологія, політологія і т.д., – взята окремо, не може виконати рятівну функцію для українського соціуму, тобто підвести інтелектуальне або раціональне підґрунтя для консолідації нації, для виведення суспільства з кризи. Тільки українознавство як цілісна система інтегрованих знань про Україну й українство, як носій національної ідеї, як акумулятор історичного досвіду спроможне застерегти від повторення стратегічних і тактичних помилок минулого, допомогти українському суспільству поставити інтереси українського народу вище вузько партійних, а тим більше кланових, підпорядкувати їх благородній

межі духовного очищення і зміцнення хронічно хворого політичного організму" [7, с. 29].

По суті мова йде про українознавство як інтелектуальну гуманітарну складову процесу деколонізації та подолання постколониального періоду Україною. І в такому разі українство вступає на історичну арену як головний актор подолання постколониалізму, а як категорія аналізу стає ефективним засобом осмислення цього періоду української історії. І тоді українознавство є одночасно і результатом, і важливим чинником формування модерної української нації та консолідації українства у всьому світі. В цьому виявляється його доцільність.

Підставовими для вище наведених висновків є не лише роботи сучасних українознавців – філософів, істориків, політологів, філологів тощо, але й творчий доробок класиків минулого – М. Грушевського, С. Єфремова, М. Шаповала, Д. Дорошенка та багатьох інших

Таким чином, категорія "українство" має вагоме світоглядне навантаження як основна когнітивна одиниця сучасного українознавчого аналізу. Вона знімає в собі весь попередній досвід історичного розвою українців та є центральною в категорійно-понятійній системі сучасного українознавства.

Список використаних джерел

1. Афонін Е., Мартинов А. Проблема визначення місії України й українства в постмодерному світі / Е. Афонін, А. Мартинов // Україна в нас єдина: Матеріали засідань наукових секцій ІУ Всесвітнього форуму українців, 18–20 серпня 2006 р., м. Київ. – К.: Екопаксервіс, 2006. – С. 14–17.

2. Винниченко В. Відродження нації / Володимир Винниченко. – Київ-Відень, 1920. – Ч. III. – 542 с.

3. Гантінгтон С.П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Перекл.з англ. Н. Климчук / Семюел П. Гантінгтон. – Львів: Кальварія, 2006. – 474 с.

4. Грабовський С. Україна не Африка? "Білі негри" у пошуках самих себе / Сергій Грабовський. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 217 с.

5. Грушевський М. Українці / Михайло Грушевський // Крисаченко В.С. Українознавство: Хрестоматія-посібник: У 2 кн. Кн.2. – К.: Либідь, 1997. – 464 с. – С. 314–335.

6. Забуранна І. "Західність" як мірило цивілізації у сучасному світі/ І. Забуранна // Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур. Матеріали третьої міжнародної наукової конференції 22-23 травня 2007 р. – Острого: Вид-во національного університету "Острозька академія", 2007. – С.144 – 145.

7. Кононенко П. Українознавство – інтелектуальна молитва за Україну / Петро Кононенко // Українознавство. – № 3. – 2007. – С. 28–32.

8. Основные категории философии. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.vuzlib.org/beta3/html/1/22770/22784/>

9. Петрушкевич А. Політичність українства / Андрій Петрушкевич // Наукові записки. Серія "Культурологія". – Острого: Вид-во Національного університету "Острозька академія", 2007. – Вип.2. – С. 5 – 13.

10. Українознавство. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Загальна редакція Обушного М.І. – К., 2008. – 672 с.

11. Шаповал М. Соціологія українського відродження / Микита Шаповал. – К.: Україна, 1994. – 45 с.

12. Шевельов Ю. МИ і ми / Юрій Шевельов // Шевельов Ю. Москва, Маросейка. МИ і ми / Серія "Бронребіна публіцистика" / За загал.ред. Л.Івшиної. – Видання перше. бібліотека газети "День" "Україна Incognita". ПрАТ "Українська прес-група", 2012. -32 с.

13. Шевчук Д.М. Націоналізм в сучасній Європі: проблема національної ідентичності в епоху над національності / Д.М. Шевчук // Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур. Матеріали третьої міжнародної наукової конференції 22 – 23 травня 2007 р. – Острого: Вид-во національного університету "Острозька академія", 2007. – С. 30 – 37.

Надійшла до редколегії 13.02.14

И. Грабовская, канд. филос. наук, ст. науч. сотр.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Киев, Украина)

ФИЛОСОФСКО-МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКОЕ НАПОЛНЕНИЕ КАТЕГОРИИ "УКРАИНСВО"

Анализируется смысловое наполнение категории "украинство" как основного понятия в категориально-понятийной системе современного украиноведения. Прослеживается процесс наполнения и смены смыслов вкладываемых в понятие "украинство" в разные исторические времена. Анализируется смысловое, философское и мировоззренческое наполнение этой категории в современной украинологической науке.

Ключевые слова: категория, украинство, философия, мировоззрение, современное украиноведение.

I. Grabovska I., Senior Researcher

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

PHILOSOPHICAL AND IDEOLOGICAL CONTENT OF THE CATEGORY "UKRAINITY"

The author analyzes the substantial workload of the category "Ukrainity" (the World Ukrainian community with its main typical features) as the core concept in the conceptual-categorical system of the modern Ukrainian Studies. The article traced the process of filling and changing meanings that fit into the concept of "Ukrainity" in different historical periods. The author analyzes the essential, philosophical and ideological burden in this category in contemporary Ukrainian studies.

Key words: Category, Ukrainity, Philosophy, Ideology, Modern Ukrainian Studies.

УДК 94(477)"XVIII"

С. Кагамлик, канд. іст. наук, ст. наук. співроб.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КНИЖКОВІ ЗІБРАННЯ УКРАЇНСЬКИХ АРХІЄРІВ РАНЬОМОДЕРНОГО ЧАСУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

У статті досліджено склад приватних книжкових колекцій українських архієрів ранньомодерного часу. Встановлено, що на формуванні бібліотек значною мірою позначилися європейські культурні впливи, проаналізовано їх характер і специфіку. Ключові слова: українські архієри, церковна еліта, книжкові зібрання, європейські впливи, бібліотечні каталоги.

Загальновідомо, що в ранньомодерну епоху своєї історії Україна в силу свого геополітичного розташування відіграє роль посередника між Сходом і Заходом Європи, а українську культуру цього періоду слухно визначають як синкретичну, мотивуючи це взаємодією середньовічної спадщини й барокової освіченості, а також появою елементів Просвітництва [5, с. 130]. Її творцями були передусім представники вищого духовенства, які закладали культурні інституції, постачали літературну продукцію, формували освітній процес.

У контексті дослідження інтелектуального потенціалу української церковної еліти цього періоду важливо

простежити читацькі інтереси вищого українського духовенства, використовуючи широкий спектр джерел, зокрема, каталоги бібліотечних зібрань духовних осіб, книжкові пожертви, екслібриса на книгах тощо.

Дана проблема знайшла своє відображення в історичній літературі лише фрагментарно – на рівні окремих, найвідоміших персоналій. Зокрема, слід відзначити аналіз бібліотеки Стефана Яворського, яку ґрунтовно проаналізував С.Маслов [10]. Відомий дослідник українського книговидання Я. Ісаєвич простежував каталоги приватних книгозбірень низки світських і духовних осіб, в тому числі Петра Могили [5, с. 362–368].